

Veileder Naturmangfoldloven

Natur har en lei tendens til å bli oversett i utbyggingssaker. Naturmangfoldloven gir grunnleggende rettsvern til ALL natur, men som alle andre rettigheter må den forsvares før den blir kultur. Her gir Sabima deg en kokebok for hvordan DU kan gå frem. Håper den kommer til nytte.

Innholdsfortegnelse

Sentrale paragrafer naturmangfoldloven.....	2
Fremgangsmåte bruk av naturmangfoldloven.....	5
Brevmal for klage på mangelfull saksbehandling etter NML	7
Kontrollspørsmål til naturmangfoldlovens kapittel II:.....	8
Sentrale lover for naturen	9

Sentrale paragrafer naturmangfoldloven

§ 4.(forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer)

Målet er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det anses rimelig.

§ 5.(forvaltningsmål for arter)

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Forvaltningsmålet etter første ledd gjelder ikke for fremmede organismer.

Det genetiske mangfold innenfor domestiserte arter skal forvaltes slik at det bidrar til å sikre ressursgrunnet for fremtiden.

§ 6.(generell aktsomhetsplikt)

Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med målene i §§ 4 og 5. Utføres en aktivitet i henhold til en tillatelse av offentlig myndighet, anses aktsomhetsplikten oppfylt dersom forutsetningene for tillatelsen fremdeles er til stede.

§ 7.(prinsipper for offentlig beslutningstaking i §§ 8 til 12)

Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

§ 8.(kunnskapsgrunnlaget)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

§ 9.(føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

§ 10.(økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

§ 11.(kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)

Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

§ 12.(miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

§ 23.(prioriterte arter)

Når det foreligger dokumentasjon for at en art etter vitenskapelige kriterier antas å ha en tilstand eller utvikling som vesentlig strider mot målet i § 5 første ledd, skal myndighetene etter loven – av eget tiltak eller etter krav fra en organisasjon eller andre med rettslig interesse – vurdere om det bør treffes vedtak etter første ledd.

Departementet kan ved forskrift avgjøre at en prioritering etter første ledd bokstav a faller bort når bestandsmålet i § 5 første ledd er nådd.

§ 24.(beskyttelsens innhold) se https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2

§ 25.(bevaring av særskilte bestander)

Kongen kan fastsette særskilte forvaltnings- og beskyttelsestiltak, herunder totalfredning, av en bestand av en art når bestanden antas å ha genetiske særtrekk.

Fremmede arter – se §28-32

Områdevern – se §33-51

Utvalgte naturtyper – se §52-56

Fremgangsmåte bruk av naturmangfoldloven

1. Følg med på offentliggjøring av saker i din kommune/ditt fylke. Jo tidligere ute du er med å gi innspill, desto større påvirkningskraft har du!

- **Kommuneplanarbeidet** kan virke stort og omfattende, men det er der de største og viktigste beslutningene tas, så det kan være verd å sette seg inn i de endringsforslag som kommer. Du kan også komme med innspill til områder der du mener det bør tas ekstra hensyn til naturmangfold.
- **Utbygging:** etter naturmangfoldlovens §7 plikter beslutningstaker å gjennomgå §4-5 og §8-12 der naturverdier berøres.
- **I alle tiltak der naturverdier** er berørt er myndighetsutøver forpliktet til å vurdere tiltaket etter naturmangfoldlovens §4-5 og §8-12. Eksempel: nydyrkingsformål, tilskudd til skogbrukstiltak som vei og taubane, mudring i sjø, dispensasjoner.

2. Undersøk om det er viktige miljøverdier i eller i nærheten av planområdet.

- Finn ut hvilke arter som finnes der: www.artskart.no www.naturbase.no
- Er det truede arter (rødlistekategori kritisk truet (CR), sterkt truet (EN) eller sårbar (VU)) ta med dette i innspillet/høringssvaret. Er det veldig mange nær truet (NT) kan også dette være interessant.
- Se hvilke **naturtyper** som finnes i området i www.naturbase.no
- Er det truede naturtyper, ta med dette i innspillet/høringssvaret.
- Vær spesielt oppmerksom på utvalgte naturtyper og prioriterte arter. Disse har lovfestet særlig beskyttelse.
- **Utvalgte naturtyper og prioriterte arter** har egne handlingsplaner. Her finnes mye god informasjon.
- Sjekk om det er gjort **MiS-registreringer** (Miljøregistrering i skog): www.kilden.no
- Finner du ingen ting? Se pkt 3

3. Dersom det er naturverdier du kjenner til som ikke er tatt med i vurderingen:

- Gjør beslutningstaker oppmerksom på manglende kunnskap ved å skrive det i et innspill eller ta direkte kontakt med saksbehandler.
- Be om ekstra utredning i klage/innspill.
- Legg inn observasjoner i Artsobservasjoner.

- Kartlegg hule eiker (eget prosjekt "gamle lauvtrær" i Artsobservasjoner.)

4. Hvem kan du kontakte?

- Teknisk etat/planetat/saksbehandler
- Utreder/konsulentfirma/tiltakshaver
- FNF lokalt
- Sabimas medlemsforeninger lokalt
- Naturvernforbundet lokalt
- Lokalpolitikere/fylkespolitikere

5. Hvilken hjemmel gjør denne saken relevant å vurdere etter naturmangfoldloven (se kontrollspørsmål bakerst i heftet)?

- §§ 4, 5 – forvaltningsmål for naturtyper og arter?
- §§ 8-12 beslutningsgrunnlag, legg ekstra vekt på §8.
- Er § 7 om saksbehandlingskrav overholdt?
- Prioriterte arter?
- Utvalgte naturtyper?
- §49 ekstern påvirkning på verneområde

6. Formuler en klage/uttalelse, med henvisning til de rette paragrafene i naturmangfoldloven og send inn!

7. Andre forslag for å spre informasjon:

- Send inn et leserinnlegg
- Be lokalmedia lage en reportasje/nyhetsartikkel om det
- Gi et hørings svar
- Opprop
- Anmeld

8. Følg opp saken helt til den er endelig avgjort, ikke gi opp!

Brevmal for klage på mangelfull saksbehandling etter NML

Til

Den det måtte gjelde

Dato xx.xx.xx

Sakstittel

Påpekning av mangelfull utredning etter naturmangfoldloven

Vi viser til sak xxx , og vil påklage mangelfull behandling i henhold til naturmangfoldlovens § 7 (prinsipper for offentlig behandling og §§ 8– 12).

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet som berører natur, jf. Naturmangfoldloven § 7. Det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Manglende vurdering etter naturmangfoldlovens alminnelige bestemmelser er å anse som saksbehandlingsfeil, på lik linje med brudd på § 17 i forvaltningsloven ”forvaltningsorganets utrednings – og informasjonsplikt”.

Vurderinger etter:

§ 8 (Kunnskapsgrunnlaget)

§ 9 (Føre-var-prinsippet)

§ 10 (Økosystem tilnærming og samlet belastning)

§ 11 (Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)

§ 12 (Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

Naturmangfoldlovens krav er ikke ivaretatt, og det ansees som en alvorlig saksbehandlingsfeil.

Vi ber om at prosjekt xxx sendes tilbake for ny saksbehandling etter naturmangfoldloven, oppgraderes i tråd med gjeldende lovverk, og at konsekvenser av dette følges i den videre planprosessen.

Med hilsen

xxx

Kontrollspørsmål til naturmangfoldlovens kapittel II:

Kunnskapsgrunnet (S8)

- Hva har vi av relevant kunnskap om økosystemer, naturtyper og arter i området?
- Hvor er kunnskapen hentet fra?
- Hva slags type kunnskap har vi?
- Hva vet vi om virkningen av tiltaket på arter, naturtyper og økosystemer?
- Vil tiltaket berøre arter på den norske rødlisten?
- Vil tiltaket berøre prioriterte arter eller utvalgte naturtyper?
- Vil tiltaket berøre verneområder, foreslått verna områder eller verna vassdrag?
- Vil tiltaket påvirke naturverdier i eller knyttet til vassdragene i området?
- Hva mangler vi eventuelt kunnskap om? Er det rimelig å kreve denne kunnskapen?

Føre-var-prinsippet (S9)

- Er kunnskapsgrunnet godt nok?
- Bør føre-var-prinsippet anvendes?
- Hvis ja, hva innebærer i så fall føre-var-prinsippet i dette tilfellet?

Prinsippet om samlet belastning (S10)

- Hvor mye har vi av gjeldende naturtype/økosystem?
- Hvilken eksisterende bruk og belastninger utgjør en påvirkning på økosystemet, naturtyper og arter i området, inklusive klimaendringer?
- Hvilke framtidige tiltak og bruk av området kan utgjøre en påvirkning på økosystemet, naturtyper og arter i området?
- Hva vil den samlede belastning av omsøkt bruk/tiltak og framtidige bruk/tiltak være?
- Hva betyr dette for vurderingen?

Prinsippet om kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (S11)

- Bør det stilles krav om å framskaffe med kunnskap før avgjørelse tas?
- I så fall, hva slags ny kunnskap bør framskaffes?
- Bør det stilles krav om overvåking av miljøtilstanden dersom det gis tillatelse til forslaget?
- I så tilfelle, hva slags overvåking?

- Gitt annen plassering etter §12 – påhviler utgiften tiltakshaver, er det etterfulgt?

Prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§12)

- Er driftsmetoden forsvarlig?
- Kan andre driftsmetoder anvendes/pålegges?
- Er alternative lokaliseringer vurdert/mulig?
- Hvis ikke, bør det stilles krav om at andre alternative lokaliseringer vurderes?

Annet:

- Hvordan skal en avveie i forhold til andre viktige samfunnsinteresser og samiske interesser? (jf §14)
- Hva har en av virkemidler dersom tiltaket viser seg å få uforutsette negative konsekvenser for naturmangfoldet?

Sentrale lover for naturen

Grunnloven

§ 110b fastsetter at enhver har krav på at naturens mangfold bevares, kunnskap om naturmiljøets tilstand og virkningene av inngrep. Det forutsettes at det gis nærmere bestemmelser for å oppfylle disse målsetningene.

<https://lovdata.no/artikkel/grunnloven § 112 et fyrarn for «det gronne skiftet»/1470>

Forvaltningsloven

Loven gir de sentrale og grunnleggende reglene for forvaltningens saksbehandling. Det er en prosesslov som alle forvaltningsorganer, fra de kommunale til departementene, må følge. Siden forvaltningen gjør et meget høyt antall vedtak med konsekvenser for natur og miljø, er forvaltningsloven en viktig lov for den som vil bruke sin rett til å påvirke disse avgjørelsene.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10> se spesielt §17,22 og 23

Straffeloven

For å verne viktige interesser og verdier gjør straffeloven bestemte handlinger straffbare. Lovens kapittel 24 omhandler vern av folkehelsen og det ytre miljø og § 240 åpner for inntil 15 års fengsel for grov miljøkriminalitet.

Miljøinformasjonsloven Loven skal sikre allmennheten tilgang til informasjon i den hensikt å lette muligheten for å bidra til vern av miljøet. Loven legger informasjonsplikt både på offentlige og private instanser.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=straffeloven>

Forurensingsloven

Forurensning og forsøpling er forbudt - med mindre du har tillatelse.

Forurensningsloven skal både verne det ytre miljøet mot forurensning og fremme effektiv og bærekraftig produksjon, avfallsminimering og god avfallshåndtering.

Forurensningsloven er en av de klassiske norske miljølovene, innført i 1981, med prinsippet om ”forurenser betaler” som et bærende element.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-03-13-6?q=forurensingsloven>

Miljøinformasjonsloven

Miljøinformasjonsloven gir deg en utvidet rett til opplysninger både fra offentlige myndigheter og private virksomheter om forhold som har betydning for miljøet.

Bare Norge har en lov som sikrer slik tilgang. Se også Århuskonvensjonen.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-31?q=Miljøinformasjonsloven>

Plan- og bygningsloven

Menneskers bruk av areal er den største trusselen mot naturmangfoldet, og nesten alle vedtak om arealbruk gjøres i kommunene. Når kommunestyre over det ganske land skal velge om de vil si ja eller nei til bygging i sårbar natur, hvor de skal legge en sykkelvei eller omgjøre et grøntområde til boliger er det plan- og bygningsloven de bruker.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71?q=Plan-%20og%20bygningsloven>

Vannforskriften

EU har vedtatt et direktiv med mål om systematiske og helhetlige miljøforbedringer og god forvaltning av vann og vassdrag. Norge har sluttet seg til direktivet og vedtatt en egen norsk vannforskrift. Vannforskriften legger til rette for medvirkning fra blant annet interesseorganisasjoner og publikum generelt.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-12-15-1446>

Vannressursloven

Lov om vassdrag og grunnvann legger rammene for vassdragsregulering og tiltak langs vassdrag til allmennhetens beste, herunder å ivareta natur og miljøkvaliteter. Forvaltes av NVE.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-11-24-82?q=Vannressursloven>

Energiloven

Loven regulerer gjennom ulike konsesjonsordninger blant annet bygging og drift

av elektriske anlegg som vindkraft og kraftlinjer, og forvaltes av NVE. [Energiloven på Lovdata](#)

Havressursloven

Lov om forvaltning av viltlevende marine ressurser gir Fiskerimyndighetene anledning til detaljreguleringer for å ta vare på og høste bærekraftig av marine bestander. For eksempel fiskerireguleringer og marint vern gjøres etter denne loven. [Havressursloven på Lovdata.](#)

Akvakulturloven

Oppdrettsøknader behandles etter denne loven. Den gir også miljønormer og forpliktelser for anleggene, og hjemmel for kontroll. [Akvakulturloven på Lovdata.](#)

Skogloven

Formålet med loven er å fremme en bærekraftig forvaltning av skogressursene med sikte på verdiskaping og å sikre miljøverdiene i skogen. [Skogbruksloven på Lovdata.](#)

Mineralloven

Formålet med loven er å fremme og sikre samfunnsmessig forsvarlig forvaltning og bærekraftig bruk av mineralressursene i landet. Mineralloven styrer leting etter mineraler, prøveuttak, uttak og drift. [Mineralloven på Lovdata.](#)